

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Barbora Jášová

Datum vytvoření: 22. 06. 2013

Číslo DUMu: VY_32_INOVACE_08_D_II

Ročník: II.

Dějepis

Vzdělávací oblast: Společenskovědní vzdělávání

Vzdělávací obor: Dějepis

Tematický okruh: Bipolární svět v období světových válek, 2. světová válka

Téma: Život v protektorátu, válečné zločiny, holocaust.

Koncentrační tábor Mauthausen-Gusen

Metodický list/anotace:

Prezentace, výklad s obrázky na základě exkurze.

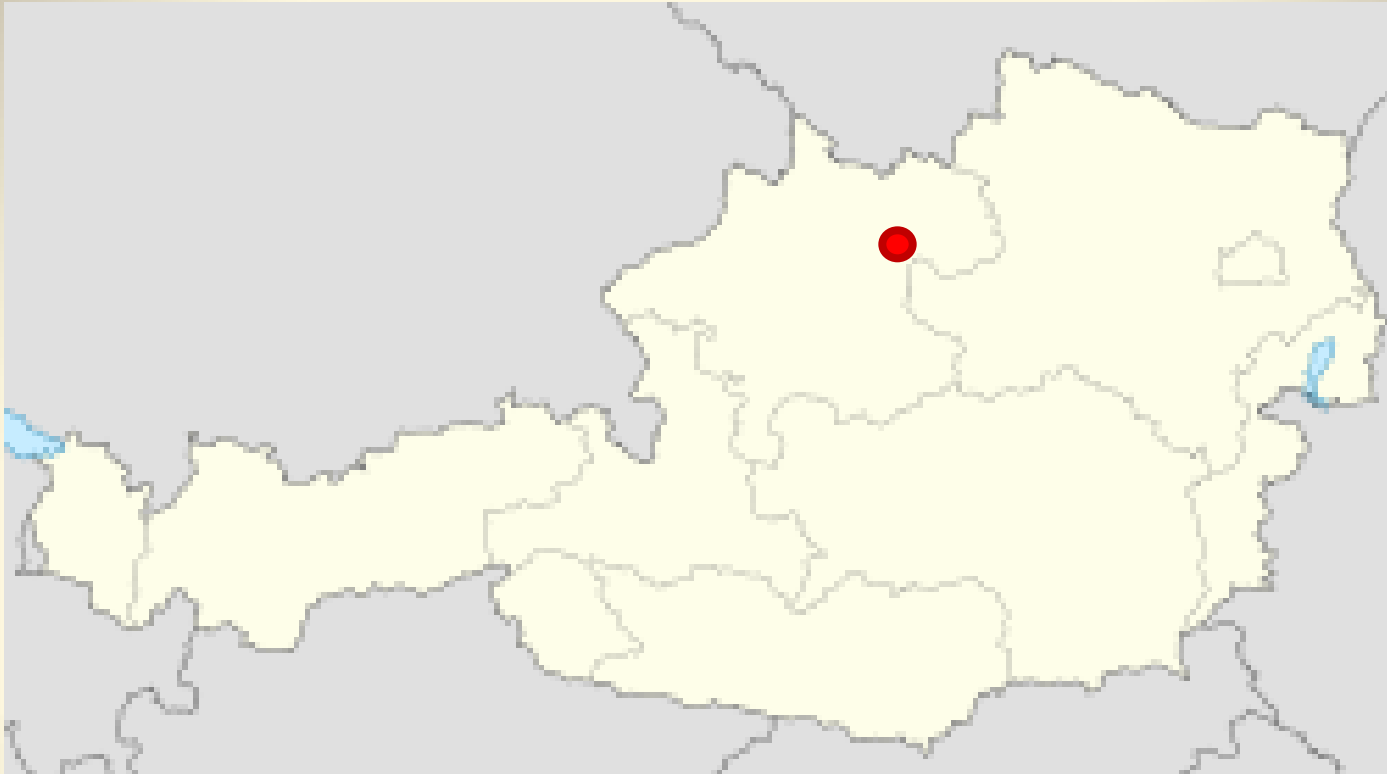
Možné využití i v ostatních společenskovědních předmětech.

Mauthausen-Gusen

koncentrační tábor

Koncentrační tábory v Horním Rakousku

- Koncentrační tábory vybudované jako rozsáhlý komplex pracovních táborů v okolí vesnic Mauthausen a Gusen asi 20 kilometrů východně od Lince.
- Vězni zde byli využíváni k nuceným pracím.
- K táborům patřily i kamenolomy, muniční továrny, doly, zbrojovky a továrny na výrobu stíhacích letounů Messerschmitt Me 262.
- Hlavní tábory, Mauthausen a Gusen I., měly být nejpřísnějšími tábory pro „nenapravitelné politické protivníky Říše.“ Na rozdíl od jiných koncentračních táborů, Mauthausen byl ve většině případů využíván na vyhlazení inteligence prací.

Koncentrační tábor Mauthausen-Gusen

Letecký snímek
tábora
Mauthausen

Koncentrační tábor MAUTHAUSEN

Vstupní brána do tábora

Mauthausen

- První vězni byli do tábora posláni 8. srpna 1938, aby začali budovat nový tábor. SS koupila kamenolom od města Vídeň a začala s výstavbou. Vytěžená žula se používala při kompletní rekonstrukci hlavních německých měst v souladu s plány Alberta Speera.
- Mauthausen původně sloužil jako přísně vedené vězení pro běžné zločince, prostitutky a jiné „nepolepšitelné porušovatele zákona.“ Později se tábor změnil na pracovní a začal se používat k věznění politických vězňů.

Kamenolom dnes...

Obr. 5

Kamenolom v Mauthausenu v době války

Gusen

- Gusen využíval svých vězňů na otrockou práci v žulových kamenolomech. Kromě toho je též pronajímal různým místním podnikatelům. V říjnu 1941 se několik baráků oddělilo od gusenského tábora ostnatým drátem a přeměnilo se na samostatný zajatecký tábor.
- Nárůst počtu poboček tábora se nedokázal vyrovnat nárůstu počtu vězňů, což způsobilo přeplněnost baráků ve všech pobočných táborech Mauthausen-Gusenu. Od konce roku 1940 do roku 1944 stoupl počet vězňů, kteří připadali na jednu postel ze 2 na 4.

Obr. 7, 8

li až 4 lidé...

Vyhlazení prací

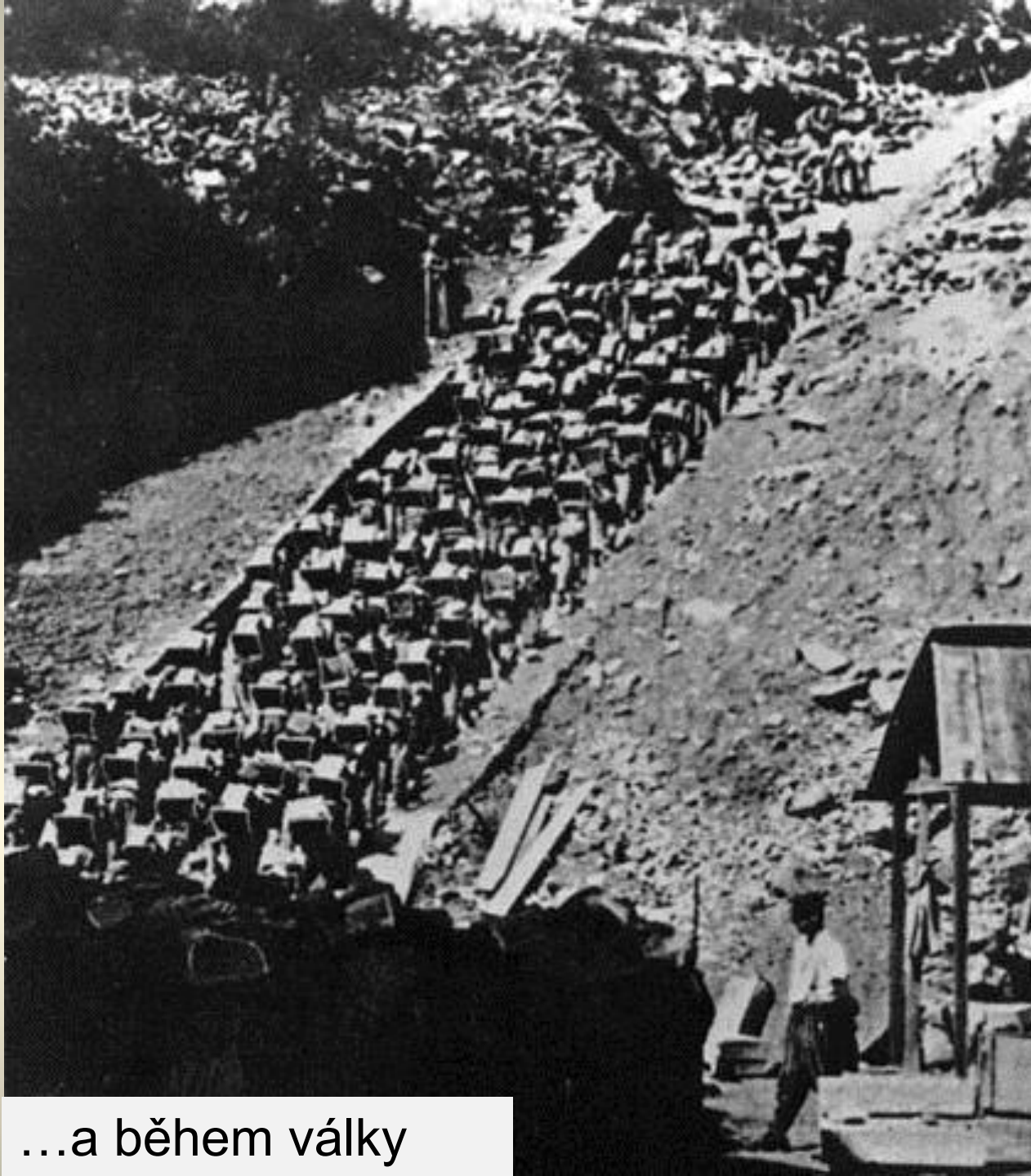
- Vězni pracovali v kamenolomu 12 hodin denně.
- Nosili vytěženou žulu (asi 60 kilogramů) nejprve v rukou, později v dřevěných krosnách na zádech.
- Pětkrát denně museli vystoupat s touto zátěží po 183 strmých schodech, „schodech smrti.“ Mnozí vězni se vyčerpáním zhroutili a spadli na jiné jdoucí za nimi, čímž vytvořili domino efekt.
- Někteří vězni byli shozeni ze stěny kamenolomu, přezdívané dozorcí SS a kápy „parašutistická stěna“ (*Fallschirmspringerwand*). Vězni jejich mrtvoly vynášeli po stejných schodech ke spálení v krematoriu.

- Mauthausen patřil mezi nejbrutálnější a nejpřísnější tábory. Vězni netrpěli pouze podvýživou, přeplněnými baráky, neustálým týráním a bitím dozorci a „kápy,“ ale i výjimečně těžkou prací.
- Práce v kamenolomu, často v nesnesitelných horkách nebo při mrazech až $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$, vedla k výjimečně vysoké úmrtnosti. Příkladně jídla byly omezené a průměrný vězeň vážil v letech 1940 až 1942 zhruba 40 kilogramů.
- V táboře pracovalo zhruba sto lékařů z řad vězňů, ale nebyly jim poskytnuty žádné léky a mohli poskytovat pouze základní první pomoc. Proto byla „táborová nemocnice“ ve skutečnosti poslední zastávkou před smrtí.

Schody do kamenolomu dnes...

Obr. 9

...a během války

Likvidace vězňů

- Tábor sloužil k vraždění nepřátel Německa.
- Zpočátku neměl tábor vlastní plynovou komoru a muselmanny („vězně k vyhlazení“) přesunovali jinam (nejčastěji do zámku Hartheim, který byl vzdálený 40,7 km) či je usmrtili smrtelnou injekcí a zpopelnili.
- Se zvyšujícím se počtem vězňů byl tento systém příliš drahý a od roku 1940 byl jedním z mála západních táborů, který používal plynovou komoru pravidelně. Zpočátku používal jen improvizovanou mobilní plynovou komoru – dodávku s výfukovou trubicí vyvedenou uvnitř korby – která pendlovala mezi Mauthausenem a Gusenem. V prosinci 1941 dokončili trvalou plynovou komoru, která mohla najednou zabít až 120 vězňů.

Plynová komora – vraždilo se cyklonem B

Obr. 12

Krematorium – spalovací pece

Obr. 13

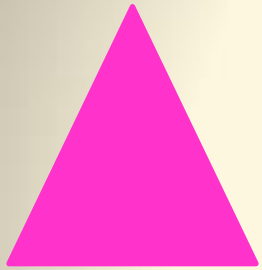
Vězni

- Až do roku 1940 tvořili největší skupiny vězňů němečtí, rakouští a českoslovenští socialisté, komunisté, anarchisté, homosexuálové a Romové.
- Od roku 1941 začaly tábory sovětské zajatce. První skupiny určené pro plynové komory sestávaly hlavně ze sovětských válečných zajatců.
- V roce 1944 přivezli do tábora velkou skupinu Židů čítající zhruba 8000 lidí.
- Postupně sem byli přiváženi vězni evakuovaní z ostatních koncentračních táborů před sovětským postupem.

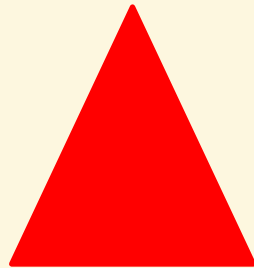
Postavení vězňů

- Podobně jako v ostatních koncentračních táborech si nebyli všichni vězni rovni. Zacházeli s nimi v závislosti na jejich kategorii, národnosti a hodnosti. Takzvaní „kápové“ dostávali více jídla a vyšší mzdu ve formě kupónů, které mohly být v kantýně směněny za cigarety.
- Navíc byl pro ně podle Himmlerova příkazu v roce 1942 v táborech Mauthausen a Gusen I otevřen nevěstinec. „Kápové“ tvořili největší část tzv. *prominentů* (*Prominenz*), tj. vězňů, se kterými se zacházelo lépe než s normálními vězni.

Označení vězňů

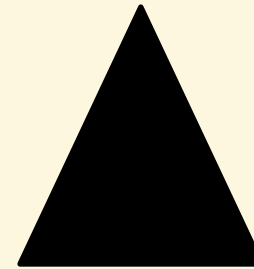
homosexuál

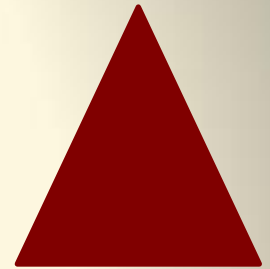
politický
vězeň

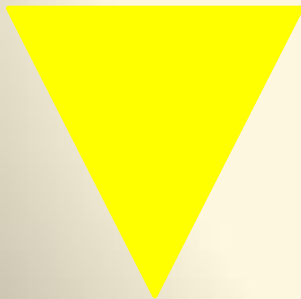
zločinec

asociál

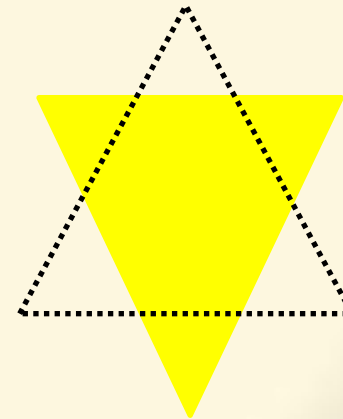
Róm

Žid

SU

sovětský zajatec

47896

Osvobození vězni

Češi a Slováci

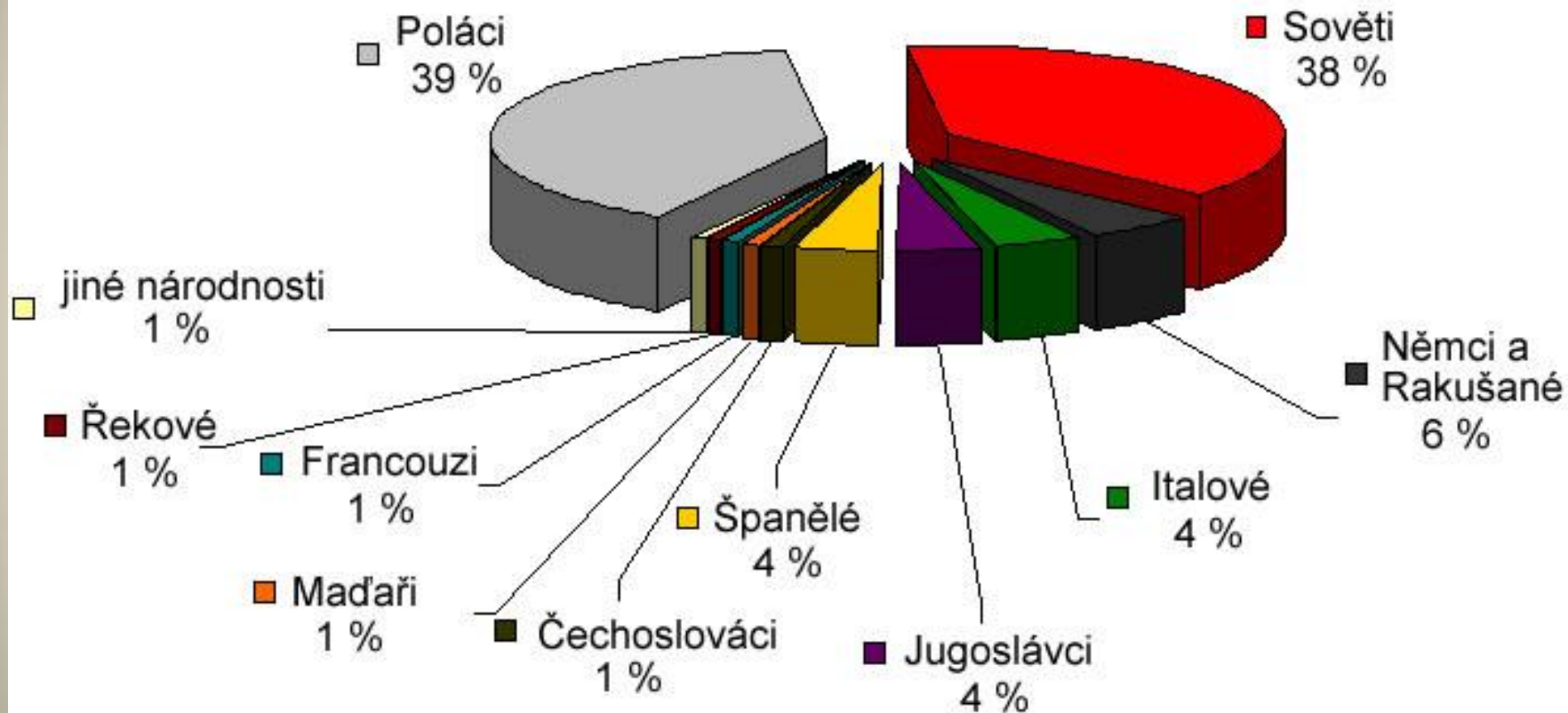
- První političtí vězni se do tábora dostali již v roce 1939. Výraznější deportace však začaly až v říjnu 1941 na základě příkazu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.
- Češi a Slováci byli přijímáni ve dvou kategoriích. První podstoupila klasickou proceduru nových vězňů, kteří se přes karanténu dostali do pracovních bloků. Druhá kategorie byla určena k likvidaci.

- Výjimečně krutému zacházení se jim dostalo po atentátu na Reinharda Heydricha. Do Mauthausenu bylo odvedeno mnoho významných českých osobností.
- Zemřel zde písničkář a herec Karel Hašler.
- Po atentátu na Heydricha zde bylo 24. října 1942 popraveno 254 spolupracovníků a příbuzných Josefa Valčíka, Jana Kubiše a ostatních parašutistů.
- Vězněn zde byl také pozdější československý komunistický prezident Antonín Novotný.

Brutalita – týrání – smrt

- Ubití k smrti, zastřelení, oběšení.
- Ledové sprchy – vězni byli přinuceni sprchovat se ledově studenou vodou a ponechání venku při nízkých teplotách.
- Lékařské experimenty: Aribert Heim („doktor smrt“) prováděl pokusy na lidech, Karl Gross testoval na vězních vakcíny tyfu, cholery, injekce fenolu.
- Vyhladovění, utopení ve velkých sudech s vodou.
- Hození vězňů na ostnatý drát, který byl pod napětím 380 voltů.
- Přinucení vězňů jít za hranice tábora a potom je zastřelit pod záminkou pokusu o útěk.

Přehled národností, které přežily tábor Mauthausen-Gusen

Memento

- Kvůli množství rozdílných zdrojů se přesné ztráty na životech v koncentračním táboře Mauthausen-Gusen podstatně liší.
- Z asi 320 000 vězňů uvězněných během války v táborech Mauthausen-Gusen, přežilo asi jen 80 000 vězňů.
- Jedním z těch, kteří přežili, byl Simon Wiesenthal, inženýr, který strávil zbytek svého života lovem nacistických válečných zločinců.

Masový hrob

Některá těla
byla odvezena
k řádnému pohřbu

Citace

- Obr. 1: AUTOR NEUVEDEN. *Koncentrační tábor Mauthausen-Gusen-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mauthausen-Gusen>
- Obr. 2: AUTOR NEUVEDEN. *Soubor:GusenII aerial.JPG-wikipedie* [online]. [cit. 21.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:GusenII_aerial.JPG
- Obr. 6: NEZNÁMÝ, BUNDES ARCHIV. *Soubor:Bundesarchiv Bild 192-118, KZ Mauthausen, Steinbruch Wiener Graben.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bundesarchiv_Bild_192-118,_KZ_Mauthausen,_Steinbruch_Wiener_Graben.jpg
- Obr. 7: AUTOR NEUVEDEN. *Soubor:Ebensee-survivors.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ebensee-survivors.jpg>
- Obr. 10: NEZNÁMÝ, SPOLKOVÝ ARCHIV. *Soubor:Bundesarchiv Bild 192-269, KZ Mauthausen, Häftlinge im Steinbruch.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bundesarchiv_Bild_192-269,_KZ_Mauthausen,_H%C3%A4ftlinge_im_Steinbruch.jpg
- Obr. 15: SAMUELSON, LT. A. E.. *Soubor:Ebensee concentration camp prisoners 1945.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ebensee_concentration_camp_prisoners_1945.jpg

- Obr. 16: GUSEN-CHART.PNG: HALIBUTT. *Soubor:Gusen-chart-cs.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gusen-chart-cs.jpg>
- Obr. 17: NEZNÁMÝ, BUNDES ARCHIV. *Soubor:Bundesarchiv Bild 192-252, KZ Mauthausen, offenes Massengrab.jpg* *Skočit na: Navigace, Hledání -wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bundesarchiv_Bild_192-252,_KZ_Mauthausen,_offenes_Massengrab.jpg
- Obr. 18: AUTOR NEUVEDEN. *Soubor:Some of the bodies being removed by German civilians for decent burial at Gusen Concentration Camp, Muhlhausen, near Linz, Austria.jpg-wikipedie* [online]. [cit. 23.6.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Some_of_the_bodies_being_removed_by_German_civilians_for_decent_burial_at_Gusen_Concentration_Camp,_Muhlhausen,_near_Linz,_Austria.jpg
- Obr. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14: vlastní foto autora